

Sebepler Arkasında Lütuf

Hâkim-i Ezelî'nin mükemmel şeyleri âdi sebeplerin eliyle göndermesi, bizim için esbab perdesini yırtmakta bir kolaylık olduğu gibi, dolayısıyla da bir lütuf oluyor.

Meselâ, *Cenâb-ı Hak bir çekirdekten koca bir ağacı çıkarıyor.* Toprak, bu azim fiilin cereyan ettiği bir mekân ve bu hârika tasarrufun yapıldığı bir tarla mesabesinde kalıyor.

Aynı şekilde Hâlik-ı Zülcelâl, bir damla sudan insanı, diğer bir damla sudan koyunu, bir başkasından da aslanı ilh... yaratıyor. Bu maî çekirdekler ise şuursuzlukta, iradesizlikte ve âcizlikte toprakla müsavî olan diğer bir nevî tarlada sünbülleniyor ve ağaç oluyorlar. Ne câmid toprak ve ne de insanî bir vâlîde, kendi içinde cereyan eden bu **halk** ve **inşa** fiillerinde zerre miktar tasarruf ve müdahaleye sahip oluyor.

Demek ki toprak ağaç için, vâlîde de insan için birer sebeptir.